

Hervay Gizella halálára

Elment egy asszony, csendben magára húzta a csöndet, hiszen mindig fázott. Elment egy költő, észre sem vettük; nem akarta, hogy búcsúpillanatát bámuljuk, ezért szobájának négy fala közé hívta a halált. Négy fala közé hívta *azt*, kivel évtizedek óta összezártságban élt. Hát miért hívta, ha nem is kellett hívnia, ha minduntalan ott leselkedett, lopakodott, csúszott, mászott, önmagával kergetődött mögötte! Ha benne élt, testét, idegrendszerét, gondolatait zabálta!

Elment egy asszony és csak önmagunkat áltatjuk, ha úgy hisszük: Európa huza-tos folyosóján ment el, a kiszámíthatatlan örvény rántotta magához. Természetesen az is, hiszen ez az árva, didergő asszony — ahogy már elkészült, új verseskönyvének címe mondja — *Lódenkabát* (volt) *Kelet-Európa szegén*, kiteve mindenfajta széljárásnak, zúzmarának, dérnek, hónak, fagnak. De nem kevésbé gyötörte a *lódenkabát-sors* egyéb veszedelme: az idegenek és barátok segítőkészsége, jó akarata ellenére is őt kalodába záró magány. És mindaz, amit rászórtunk: önzésünk — rohanós világban élünk — rigolyáit — költő volt! — nehezen elviselni tudó megállapodottságunk, közömbösségünk. Többször elmondta, ő csak egy pohár tiszta vizet, egy darab zsíros kenyeret kér s arra vágyik, hogy hívatlanul is — éjjel-nappal — leülhessen bármelyikünk asztalához.

Egyszer-kétszer nyújtottuk neki a pohár vizet, figyeltünk fölfokozott lényének lázaira és valóság fölötti röpléseire, neveltünk és sírtunk vele együtt Bukarestben, Kolozsvárt, Budapesten, de mindannyiunkat szorított az idő, saját *lódenkabát-sorsunk*: nem volt pénz, nem volt lakás, sírtak a gyerekek. Bár látta szorultságunkat, de hol volt mindez az ő végleges — mert így tudta, hitte, akarta —, örök börtönéhez! Amerre csak nézett, sebként égette a Hiány. Mindez fokozódott, amikor volt férje, Szilágyi Domokos lehajtotta fejét a föld párnáira és a tragédia tetőzött közös gyermekük, Kobak halálával. Hát még a bukaresti földrengés sem kegyelmezett, csöppnyi esélyt sem hagyva a fiú megmaradására.

Gizike Kobak halálával halt meg sokadszor — és véglegesen. Aki a félelmetes és remek, halállal komázó és annak fityiszt mutató verseket írta — a huszadik századi magyar líra egy-egy jelentősebb darabját —, már csupán Bolyongó volt, Készülődő. Nagyszerű tehetsége bizonyítékeként, még ily körülmények közt is *alkotó*. Tömondatokkal kerítette körül otthonát, a verset, azt akarta, hogy mindenki annak vegye, ami: *kilakoltatott szavaknak*. Igéinek sem égben, sem földön nem volt helye, ő mégis belőlük merített hitet. Már-már reméltük, hogy végleg magához tér. Hogy megőrizheti, védőbástyaként szolgálhat számára a szó. Visszahonosítása után már kezében volt útlevele, de az utazásra készülődés örömet nagyon is megnevezhető és megnevezhetetlen félelmek árnyékolták be. Úgy döntött: nem akar még egyszer Erdéllyel, valahai életének egy kis darabkájával szembesülni! A Készülődőnek most már örökre kimerevített képe van: egy árva fűszál hazatérőben — Házsongárd felé!

SZAKOLCZAY LAJOS

